

Miten ylitämme tieteenalakar- sinsinat?

Viiime marraskuussa järjestettiin Helsingissä Tutkijaliitto -symposio ”Ihminen ja luonto”, järjestyksessä toinen. Ensimmäinen oli evoluutiosymposio kaksi vuotta aikaisemmin.

Symposioiden perusidea on selkeä ja haaraantuu kahtaalle. Tärkeä tavoite on monitieteisyys, tematiikan ja sen myötä osanottajakunnan koostuminen mahdollisimman laajasti eri tieteenaloilta, niitä yhdistäen ja yhteisiä ongelmia etsien. Symposioita on myös pyritty kehittämään kansainvälisinä. Evoluutiosymposiossa oli vieraita Neuvostoliitosta ja DDR:stä, nyt oli ulkomaisia osanottajia seitsemästä maasta (tai kahdeksasta, mikäli Länsi-Berliini luetaan erilleen Saksan Liittotasavallasta). Ilahduttavasti vieraisiin lukeutui useita tuotantonsa ansiosta meillä ennestäänkin tunnettuja tutkijoita, kuten I. T. Frolov, Herbert Hörz, Uffe Juul Jensen, Steven Rose ja Richard Levins. Ei ole tarpeen ryhtyä yksityiskohtaisesti tilittämään järjestelyjen onnistumisia/epäonnistumisia – kolmen päivän seminaariin ehtii mahtua kaikenlaista. Sen sijaan on tärkeää keskustella symposion ope-
tuksista. Kansainvälisistä, monitieteisistä Tutkijaliitto-symposioista aiotaan luoda perinne. Miten järjestää seuraavat tähänastisia paremmin? Koetta-
kaamme nostaa esiin eräitä järjestelyjen yhteydessä ilmenneitä ongelmia:

(1) Tutkimuksellinen vai populaari? Raja tieteellisen keskustelun ja tie-
teen popularisoinnin välillä saattaa äkkipäätään vaikuttaa selvältä, mutta
itse asiassa se on kuin veteen piirretty viiva. Ilmeisesti Ihminen ja luonto
-symposio jäi taiteilemaan välimaastoon, eikä jälkikäteenkään ole oikein
selvää, kummalle puolelle se loppujen lopuksi lokahti. Tavoitteena tosin
oli keskustelujen tieteellinen, tutkimuksellisista ongelmista lähtevä luonne.
Mutta ohjelman rakenne ilmeisesti toimi tätä vastaan. Se koostui liiaksi
yleisluontoisista luennoista, ja oli siten melkein kuin Studia generalia- sarja
kolmeen päivään puristettuna. Tämän seurauksena siirtymät aiheesta ja
esitelmästä toiseen olivat usein liian raskaita ja pitkiä, jotta keskustelu olisi
jaksanut kantautua perässä. Tuloksena oli, ainakin ajoittain, rivi korkeata-
soisia, mutta toisistaan irrallisiksi jääneitä esitelmiä.

Ilmeisesti teemojen tutkimuksellisuutta on korostettava enemmän.
Symposion ei ole tarvis kattaa kavalkadinomaisesti laajan aihepiirin kaik-
kia näkökohtia. Olennaisempaa on aihepiirin jäsentäminen sellaisiksi tee-
moiksi, joihin kytkeytyy monien, mieluummin erilaisia lähestymistapoja
noudattavien tutkijoiden työtä. Tämä voi luoda perustan elävän ja kiinnos-
tavan, jopa tuloksellisen keskustelun syntymiselle paikan päällä. Muuta-
mia tällaisia jaksoja marraskuiseen symposioonkin onneksi sisältyi. Saim-
me tuntumaa siitä, millaista onnistunut keskustelu voi olla.

Tutkimuksellisen keskustelun eräs ominaispiirre on, että se kantaa pi-
demmälle kuin mitä ”otsikko” kirjaimellisesti tulkittuna pitää sisällään.
Rajatun teeman keskitetty kysymyksenasettelu nostaa esiin eri lähestymis-
tapojen keskinäiset yhteydet paremmin kuin pirstottu, vaikkakin ensyklo-
pedistinen sisältöjärjestely.

On toki myös selvää, että tutkijoiden ei tule kokonaan sulkeutua omaan (vaikka kuinka kiintoisaan) keskusteluunsa. Myös yleis- ja yleisöluentoja tarvitaan. Eräs mahdollisuus on eriyttää tulevien symposioiden ohjelmaa. Tutkimukselliset istunnot ja yleisluennot voidaan järjestää eri aikoina ja eri paikoissa. Tämä helpottaa myös kieliongelman ratkaisua. Ulkomaisia vieraita ei kannata kutsua tilaisuuksiin, joissa keskustelu käydään suomeksi. Englannin kielen käyttö kuitenkin varmaan rajoittaa yleisön osallistumista.

(2) Monologeista dialogiin? Monitieteisyys on vaikea tavoite toteuttaa. Se on välttämättä jotakin muuta kuin joukko eri alojen erikoistuneita tutkimuksia sijoitettuna toistensa perään. Mutta se ei voi myöskään merkitä eri alojen ominaislaadun ja erityisongelmien liukenemista olemattomiin. Ihanne on jossakin tällä välillä.

Saman ongelman voi itse asiassa löytää myös tieteenalojen sisältä, kun puhe on alan tutkimusta laajalta sektorilta integroivista teoreettisista ideoista. Ottaakseni esimerkin: Viime vuosi oli Darwinin merkkivuosi, jonka aikana järjestettiin useita näyttäviä kansainvälisiä seminaareja. Selvästi kävi ilmi, että siirtyminen monologeista dialogiin on yllättävän vaikeaa myös silloin, kun esimerkiksi molekyylibiologi ja ekologi keskustelevat darwinismista.

Etenemisteitä ehkä löytyy marraskuisen symposion kulusta. Ongelma palautuu paljolti aihepiiriin ja näkökulmien rajaukseen. Rohkaisevaa oli havaita, kuinka stimuloivaa on seurata vieraankin tieteenalan piiriin kuuluvia esitelmiä, joiden tematiikka leikkaa yleisesti kiinnostavia ongelmia. Tästä esimerkiksi julkaistaan Keskustelua-palstalla Timo Järvilehdon ja Juhani Vilkin puheenvuorot psyykkisten toimintojen sijoittumisesta aivoihin.

(3) Symposion ilmapiiri? Monitieteisyyden tavoite ilmeisesti asettaa suuria vaatimuksia tilaisuuden käytännön sujumiselle – tiloille, miljöölle, hengelle. Kaikki kunnia Säätytalon saleille, mutta keskustelua virittäviä puitteita ne eivät juuri luo.

Stimuloivan ilmapiirin luominen ei ole ongelma erityistieteellisissä konferensseissa, joissa ohjelma rakentuu minuutilleen rajattujen esitelmien varaan ja keskustelulla ei ole mitään sijaa (paitsi käytävillä, sitäkin tärkeämpänä). Se ei ole myöskään välttämättä ongelma tieteellisten seurojen kokouksissa, joissa ohjelmana on perinteisesti yksi esitelmä; ne kuuntelevat, joita aihe ja puhuja kiinnostaa. Mutta kun tavoitteena on nimenomaisesti tuloksekkaan, erityisalojen rajoja ylittävän keskustelun virittäminen, ilmapiiri on jopa keskeinen kysymys.

Ongelma ei toki ole uusi. Akateemisen maailman perinteet eivät ole yksinomaan hyviä, etenäkään Suomessa. Vaikeutena on murtaa luento- ja esitelmätilanteelle ominainen autoritaarisuus. Ikuinen ongelma on myös, onko jokaisen puhujan oltava varma mielipiteestään ennenkuin uskaltaa/kehittää sanaa sen ääneen. Onko ideoiva, jopa spekuloiiva keskustelu mahdollista?

Kysymys on myös tieteellisen maailman arvostuksista. Luovuutta tarvitaan lisää pönäkän kirjainviisauden sijaan. Tämähän on tuttu etenkin naistutkijoiden usein toistama vaatimus.

Helmenä korin pohjalle symposiosta ehkä jäi useaan otteeseen korostunut uudenlaisen, kokonaisvaltaisen tiedenäkemysmahdollisuus. Taustana on jokaisen tutkijan edessä väikkyvä välttämättömyys saavuttaa erityisaloja integroiva, teoreettisesti perusteltu kokonaisnäkemys, nousta yksityisestä yleiseen, synteisiin. ”Dialektinen biologia” oli eräs nimike, joka tälle tavoitteelle esitettiin (siitä lisää Richard Levinsin haastattelussa toisaalla tässä numerossa).

Tiede on jotakin muuta kuin erikoistunutta, pirstoutunutta, fakkiutunutta aherrusta erityisalojen suljetuissa pilttuissa. Tässä seuraaville tilaisuuksille näköala, joka jäi itämään symposionkävijöiden otsanahan alle.

Yrjö Haila

Kuvia arkielämästä. Puhetta siitä mistä ei puhuta. Kurkistuksia nuorisokulttuurin pinnan alle. Kokeus- ja ajatusmaailmojen kohtaamisia. Kadonneen kumouksen metsästämistä.

12 numeroa vuonna 1983.

Ps. Ellet tahdo leikata tätä lehteä, voit maksaa tilausmaksun ps-tilille 44399-7.

UUSI VALTA

TILAA UUDEN VALLAN

- 35,- mk puolivuostilaus
 68,- mk vuosikertailaus, 12 numeroa vuodessa
 120,- mk tukitilaus

SUKUNIMI		ETUNIMI			
OSOITE					
POSTINUMERO		POSTITOIMIPAikka			
TILAUSHINNAN MAKSAN LASKUN SAATUANI					
ALLEKIRJOITUS JA PAIVAYS _____ 198__					
KL	TNO	AMNO	MT	KPL	
OM	LASK	SEK	KK	MK	

KIRJE

UUSI
VALTA
MAKSAA
POSTI
MAKSUN

VASTAUSLÄHETYS
HKI 10/16 LUPA 3764

UUSI VALTA

PL 162

00003 HELSINKI 300